

Pravo na političko sudjelovanje osoba s invaliditetom

Sažetak

Članak 39. Povelje Europske unije o temeljnim pravima jamči svim građanima EU-a pravo na glasovanje i kandidiranje na izborima za Europski parlament, a članak 40. jamči pravo na glasovanje i kandidiranje na općinskim izborima. U članku 21. priznaje se pravo na slobodu od diskriminacije, uključujući na temelju invaliditeta, a u članku 26. priznaje se i poštuje pravo osoba s invaliditetom da imaju koristi od mjera kojima se osigurava njihova neovisnost, socijalna i radna integracija te sudjelovanje u životu zajednice.

Mogućnost sudjelovanja u političkom životu temelj je života u demokratskom društvu. Sukladno tome, pravo na političko sudjelovanje, uključujući za osobe s invaliditetom, čvrsto je utemeljeno u međunarodnom pravu te je sadržano u Konvenciji Ujedinjenih naroda (UN) o pravima osoba s invaliditetom (CRPD), instrumentima Vijeća Europe te

primarnom i sekundarnom zakonodavstvu Europske unije (EU). Izbori za Europski parlament koji se održavaju u svibnju 2014. odlična su prilika da ispitamo kako mjerodavne nacionalne zakonske, političke i upravne odredbe potiču ili onemogućuju sudjelovanje osoba s invaliditetom u izborima.

Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) i Europska komisija, putem Akademske mreže europskih stručnjaka za invaliditet (ANED), prikupile su podatke iz 28 država članica EU-a koji pokazuju kako se poštuje, štiti, promiče i ostvaruje pravo na političko sudjelovanje osoba s invaliditetom u EU-u koje je utvrđeno u članku 29. CRPD-a. Mišljenja donesena na temelju tih podataka usredotočena su na izbore te na prava na glasovanje i kandidiranje kako je zajamčeno Europskom konvencijom o ljudskim pravima (ECHR), Poveljom EU-a o temeljnim pravima i ugovorima EU-a.

Ključni rezultati i savjeti temeljeni na dokazima

Prva poruka koja proizlazi iz FRA-ine i ANED-ove analize pozitivna je. Osobe s invaliditetom kojima je osigurano pristupačno okruženje koje omogućuje djelovanje, aktivni su građani voljni sudjelovati u političkom životu svojih zajednica. Osim što glasuju na izborima, osobe s invaliditetom u velikom broju sudjeluju i u drugim oblicima političkih aktivnosti, što uključuje članstvo u političkim strankama, sudjelovanje na političkim sastancima i kontakte s izabranim dužnosnicima. Njihovo političko sudjelovanje dodatno se može

poboljšati osiguravanjem pristupačnijih informacija i postupaka te bolje potpore i odgovarajućih uvjeta odnosno prilagodbe kako bi se osobama s invaliditetom omogućilo ostvarivanje njihovih ljudskih prava na istoj osnovi kao i ostalih kada je to potrebno.

Druga poruka glasi da još uvijek postoje znatni izazovi u pogledu ostvarivanja prava na političko sudjelovanje za osobe s invaliditetom. I dalje postoje zakonske prepreke, poput ograničavanja prava na glasovanje

za neke osobe s invaliditetom, kao i raskorak između zakona i politike te njihove stvarne provedbe, primjerice u obliku nepristupačnih biračkih mjesta ili internetskih stranica. Te prepreke mogu osobama s invaliditetom uskratiti mogućnost utjecaja na razvoj i provedbu zakona i politike koja oblikuje njihov svakodnevni život. Od ključne je važnosti što je prije moguće riješiti te izazove kako bi se povećao legitimitet javnih institucija te kako bi se stvorila jednakija i uključivija društva u kojima u potpunosti mogu sudjelovati svi njihovi članovi.

Treća poruka glasi da prepreke u pogledu političkog sudjelovanja ne utječu jednako na sve osobe s invaliditetom. Postoji nerazmjer u pogledu toga kako se oni s ozbiljnijim oštećenjima, kao i osobe s određenim vrstama oštećenja, primjerice osobe s intelektualnim teškoćama, suočavaju s preprekama u pogledu sudjelovanja u političkom životu. Kako su takvi pojedinci često najizoliraniji te najviše isključeni, osiguravanje njihove potpune uključenosti u političke procese predstavlja poseban izazov za tvorce politike.

Na temelju zahtjeva CRPD-a u ovom području i rezultata istraživanja, prepoznato je pet pitanja koje je potrebno riješiti:

- uklanjanje zakonskih i administrativnih prepreka koje onemogućuju političko sudjelovanje;
- osiguravanje pristupačnijih postupaka glasovanja, prostorija i izbornih materijala;
- proširivanje mogućnosti sudjelovanja u političkom i javnom životu;
- podizanje svijesti o pravu na političko sudjelovanje osoba s invaliditetom;

Temelj mišljenja na temelju dokaza

Analiza i mišljenja predstavljeni u ovom sažetku temelje se na podacima koje su prikupile FRA i Akademski mreža europskih stručnjaka za invaliditet (ANED) koju financira Europska komisija. Prikupljanje podataka temeljilo se na pokazateljima u vezi s ljudskim pravima koje su razvile FRA i Europska komisija, koristeći se modelom pokazatelja „struktura – postupak – rezultat“, koji je osmislio Ured visokog povjerenika UN-a za ljudska prava.

- prikupljanje podataka radi mjerenja političkog sudjelovanja osoba s invaliditetom.

Podrobnije informacije o svakom od ovih pitanja mogu se pronaći u izvješću. FRA i ANED oblikovali su mišljenja o svakom od ovih pitanja kojima se predlažu konkretne mjere koje mogu poduzeti institucije EU-a i države članice.

Uklanjanje zakonskih i administrativnih prepreka koje onemogućuju političko sudjelovanje

Države članice EU-a ostvarile su znatan napredak u integraciji prava na političko sudjelovanje osoba s invaliditetom u svoje nacionalne pravne i političke okvire.¹ Sve osim tri države članice ratificirale su CRPD s tek nekoliko ograda ili deklaracija u vezi s ključnim odredbama. Preostale tri države članice potpisale su konvenciju te poduzimaju korake kako bi je i ratificirale.² Osim toga, mnoge su države članice razvile nacionalne strategije ili akcijske planove za provedbu CRPD-a, kojima rješavaju pitanje prava na političko sudjelovanje u skladu s Europskom strategijom za invalidnost za razdoblje 2010. – 2020. Odbor za prava osoba s invaliditetom, tijelo UN-a koje prati provedbu CRPD-a, službeno će procjenjivati razvoj provedbe konvencije u državama članicama EU-a koje su ratificirale CRPD te u samoj EU putem ključnih primjedaba upućenih državama potpisnicama.

FRA i ANED sakupljali su informacije putem sekundarnog istraživanja prikupljajući javno dostupne informacije u svakoj državi članici EU-a te su javnim tijelima poslali relativno mali broj zahtjeva za podatke. Statističke podatke korištene u izvješću FRA-e i ANED-a izvukli su iz postojećih društvenih istraživanja koja su provedena na području EU-a.

Potpuni rezultati istraživanja objavljeni su u izvješću o *pokazateljima u pogledu prava na političko sudjelovanje osoba s invaliditetom: pokazatelji u vezi s ljudskim pravima* (vidjeti „Dodatne informacije“).

1 Vidjeti FRA (2013.), *Temeljna prava: izazovi i postignuća u 2012.*, Godišnje izvješće za 2012., Luksemburg, Ured za publikacije i FRA (2012.), *Temeljna prava: izazovi i postignuća u 2011.*, Godišnje izvješće za 2011., Luksemburg, Ured za publikacije.

2 Vidjeti poglavlja 5. i 10. u FRA (2014.), *Temeljna prava: izazovi i postignuća u 2013.*, Godišnje izvješće za 2013., Luksemburg, Ured za publikacije.

Međutim, rezultati analize pokazuju da zakonske i administrativne prepreke i dalje sprečavaju neke osobe s invaliditetom da sudjeluju u političkom životu na jednakopravnoj osnovi kao i ostali. Te prepreke uključuju:

- zakonska ograničenja u pogledu prava na glasovanje nekih osoba s invaliditetom, a posebno onih s psihosocijalnim ili intelektualnim oštećenjima,
- nepristupačne i složene administrativne postupke koji osobama s invaliditetom mogu uskratiti mogućnost prava na glasovanje, odnosno, drugim riječima, takvi postupci mogu lišiti osobe s invaliditetom izbornog prava u praksi,
- teškoće u pristupu mehanizmima za podnošenje pritužbi u slučajevima kada se osobe s invaliditetom suočavaju s problemima u pogledu ostvarivanja prava na glasovanje.

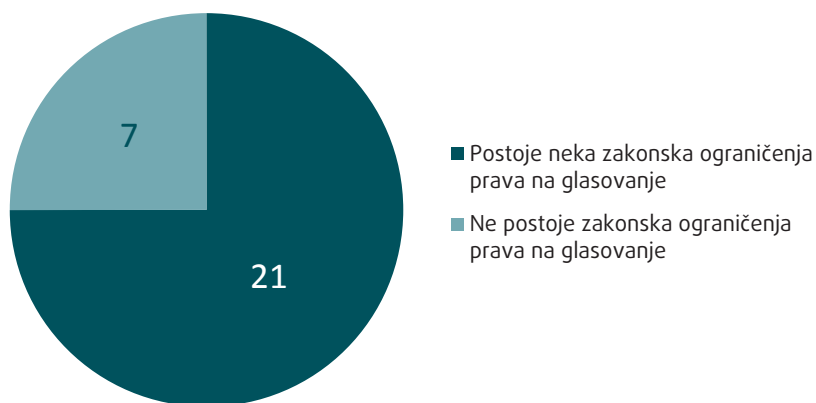
U pogledu zakonskih prepreka, glavni problemi odnose se na uskraćivanje prava na glasovanje ili kandidiranje osobama koje su lišene poslovne sposobnosti. U većini država članica EU-a odluka o tome da se osobu liši poslovne sposobnosti automatski znači da je toj osobi onemogućeno glasovanje. U slučajevima kada su propisane reforme koje jamče moć davanja glasa osobama s invaliditetom, ponekad se one ne primjenjuju na razne izbore s buduću da se u mnogim državama članicama EU-a različiti zakoni primjenjuju na različite vrste izbora. U postojećim zaključnim primjedbama³ i nacrtu općeg komentara

na članak 12. CRPD-a⁴, jasno se navodi da odbor CRPD-a smatra da je potrebno reformirati nacionalno zakonodavstvo koje osobama uskraćuje pravo na glasovanje na temelju invaliditeta ili procijenjene „sposobnosti“.

Nepristupačni administrativni postupci povezani s izborima također mogu onemogućivati sudjelovanje osoba s invaliditetom. U nekim državama članicama EU-a postupci za podnošenje zahtjeva za potporu ili pomoć uspostavljeni za osobe s invaliditetom nisu pristupačni. Slično tome, osobama koje žive u institucijama s dugotrajnim boravkom može biti onemogućeno glasovanje zbog nepostojanja mehanizama koji bi im to omogućili.

Nužna posljedica prava na glasovanje jest mogućnost podnošenja pritužbe kada to pravo nije ostvareno. Analiza pokazuje da u većini država članica EU-a osobe lišene poslovne sposobnosti nisu zakonski u mogućnosti podnositi pritužbe koje se odnose na političko sudjelovanje. Štoviše, instance pravosudnih i nepravosudnih mehanizama za podnošenje pritužbi za slučajeve koji se odnose na političko sudjelovanje osoba s invaliditetom prepoznate su samo u otprilike četvrtini država članica EU-a. Kako je pokazalo FRA-ino istraživanje u drugim područjima, jedan od vjerojatnih čimbenika koji utječu na mali broj slučajeva koji dopru do sustava mehanizama za podnošenje pritužbi jest nepostojanje pristupačnih informacija o tome kako i gdje podnijeti

Prikaz 1.: Mogu li osobe lišene poslovne sposobnosti glasovati (po državama članicama EU-a)?

Izvor: FRA, 2014., Waddington 2014.

³ Sve zaključne primjedbe o CRPD-u dostupne su na: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4.

⁴ UN, Odbor za prava osoba s invaliditetom (2013.), nacrt općeg komentara na članak 12. Konvencije – Ravnopravno priznanje pred zakonom, dostupno na: www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/DGCArticles12And9.aspx.

pritužbu.⁵ Pojedini su slučajevi, međutim, došli do Europskog suda za ljudska prava (ECtHR) i Odbora CRPD-a, u skladu s fakultativnim protokolom CRPD-a

koji omogućuje pojedinačna obraćanja i koji je upravo ratificirala 21 država članica EU-a.

Mišljenja

Europska unija usvojila je CRPD te njezino pravo i politika moraju biti usklađeni s Poveljom EU-a o temeljnim pravima. Europska komisija redovito podnosi izvješća o provedbi direktiva Vijeća 93/109/EZ i 94/80/EZ koje utvrđuju detaljne mehanizme za ostvarivanje prava na glasovanje i kandidiranje na izborima za Europski parlament i općinske izbore. Buduća izvješća o provedbi tih direktiva trebaju uključivati procjenu o tome tumače li se one na način koji je u skladu s pravom na političko sudjelovanje koje je sadržano u članku 29. CRPD-a.

Kako pokazuje FRA-ino godišnje izvješće za 2013., koje obuhvaća i izvješća skupine visoke razine za pitanja invaliditeta iz 2010., mnoge su države članice EU-a uspostavile ili razvijaju nacionalne akcijske planove ili strategije u području prava osoba s invaliditetom. Takva bi politika trebala uključivati posebne mjere za promicanje političkog sudjelovanja osoba s invaliditetom, zajedno s konkretnim ciljevima i putokazima na temelju kojih bi se mogao mjeriti razvoj provedbe mjerodavnih odredbi CRPD-a.

Odvajanje prava na glasovanje od poslovne sposobnosti

U mnogim državama članicama EU-a pravo na glasovanje i dalje je povezano s poslovnom sposobnošću tako da osobe lišene poslovne sposobnosti ne mogu glasovati na izborima za Europski parlament niti na općinskim izborima. FRA-ino izvješće iz 2010. o pravu na političko sudjelovanje osoba s mentalnim problemima i osoba s intelektualnim teškoćama, ažurirano FRA-inim naknadnim godišnjim izvješćima, pokazuje da neke države članice trebaju reformirati svoje zakonodavstvo kako bi ono zadovoljavalo standarde CRPD-a. U skladu sa zaključnim primjedbama Odbora CRPD-a, države članice EU-a trebaju izmijeniti svoja nacionalna zakonodavstva koja određenim osobama uskraćuju pravo na glasovanje na temelju invaliditeta ili procjenjivanja „sposobnosti“.

Kako je navedeno u Europskoj strategiji za invalidnost za razdoblje 2010. – 2020., Europska komisija promiče usklađenost zakonodavstava država članica o poslovnoj sposobnosti s CRPD-om. Taj se cilj može nastaviti provoditi kroz rad na visokoj razini skupine stručnjaka za invalidnost u okviru koje predstavnici država članica EU-a mogu razmjenjivati svoja iskustva u pogledu razvoja i provedbe zakonskih reformi u ovom području.

Uklanjanje administrativnih prepreka

Nacionalna javna tijela trebaju osigurati da zahtjevi za registraciju radi glasovanja ili za odgovarajuće uvjete ne rezultiraju isključenjem osoba s invaliditetom iz izbora. Nastojanja u tom pogledu mogu uključivati mjere koje osiguravaju pristupačnost postupka registracije ponovnom izradom odgovarajućih internetskih stranica u skladu s normama EU-a EN 301549 koje su sukladne međunarodno priznatim normama o pristupačnosti (primjerice smjernicama za osiguravanje pristupačnosti internetskih sadržaja (WCAG) 2.0 AA Konzorcija za World Wide Web) i omogućivanjem dostupnosti informacija u alternativnim oblicima kao što su lako čitljivi formati, veliki ispisi ili Brailleovo pismo.

Osobe koje žive u institucijama s dugotrajnim boravkom, a koje ne mogu doći do biračkog mjesta, trebale bi biti u mogućnosti glasovati u okviru alternativnih načina glasovanja. Te metode glasovanja trebaju osigurati tajnost glasovanja te omogućiti osobama s invaliditetom odabir kandidata ili stranku po vlastitom slobodnom izboru bez nepropisnog utjecaja drugih osoba.

Osiguravanje učinkovitosti postupaka za podnošenje pritužbi

I pravosudni i nepravosudni mehanizmi za podnošenje pritužbi trebaju biti pristupačniji osobama s invaliditetom. Jedan od važnih koraka u tom pogledu jest uklanjanje ograničenja u pogledu prava osoba lišenih poslovnih sposobnosti na to da pritužbe podnose neovisno o svome staratelju. Međutim, također je potrebno poduzeti mjere koje osiguravaju pristupačnost informacija o tome kako i gdje podnijeti pritužbu

5 Vidjeti FRA (2009.), Istraživanje manjina i diskriminacije u Europskoj uniji (EU-MIDIS). Izvješće o ključnim rezultatima, Luksemburg, Ured za publikacije, i FRA (2012.), Pristup pravdi u slučajevima diskriminacije u EU-u – Koraci k većoj jednakosti, Luksemburg, Ured za publikacije.

svim osobama s invaliditetom, i to putem izrade informativnih materijala u različitim formatima. Te se informacije trebaju prenositi putem potpornih i interesnih organizacija za osobe s invaliditetom, uključujući putem organizacija osoba s invaliditetom. Konačno, kako je okvirno istaknuto u FRA-inu izvješću iz 2011. pod nazivom Pristup pravdi u Europi: pregled izazova i mogućnosti i FRA-inu izvješću iz 2012. pod nazivom Pristup pravdi u slučajevima diskriminacije u EU-u: koraci k većoj jednakosti, važan korak u provedbi političkih prava bio bi omogućavanje organizacijama civilnog društva, uključujući organizacije osoba s invaliditetom, podnošenje pritužbi sudu. Stroga pravila o građanskopravnoj legitimaciji često sprečavaju organizacije civilnog društva da imaju izravniju ulogu u parnicama u slučajevima povreda temeljnih prava.

Osiguravanje pristupačnijih postupaka glasovanja, prostorija i izbornih materijala

Što se tiče normi o pristupačnosti, većina država članica EU-a uspostavila ih je u okviru gradnje i obnove javnih zgrada, a otprilike polovica njih za biračka mjesta. Mnoge su države članice EU-a također uspostavile pravne zahtjeve u pogledu pristupačnosti za pružatelje informacija putem interneta i medija, premda se u velikom broju slučajeva ti zahtjevi primjenjuju samo na javne pružatelje informacija. U većini država članica EU-a izborni zakonodavstvo nalaže da osobama s invaliditetom treba biti dostupna pomoć pri glasovanju, međutim u nekim je državama ta pomoć dostupna samo osobama s fizičkim ili osjetilnim oštećenjima.

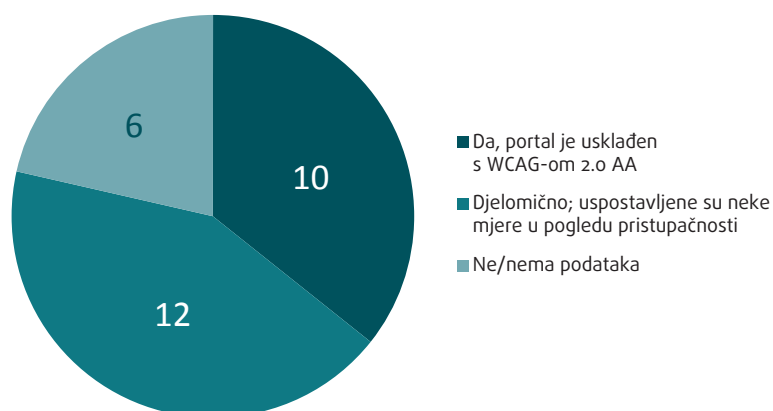
Većina je država članica uspostavila norme o pristupačnosti u okviru gradnje i obnove javnih zgrada, a otprilike polovica njih za biračka mjesta. Međutim, vrlo je teško procijeniti do koje su mjere te

norme propisno provedene, i to zbog nedostatka čvrstih i usporedivih podataka o pristupačnosti zgrada u praksi. Nedostatak podataka znači da nije moguće utvrditi razmjere biračkih mjesta ili javnih zgrada koji su pristupačni osobama s invaliditetom. Štoviše, u slučajevima kada su takvi podaci dostupni, njihova je pouzdanost upitna zbog nepostojanja sustavnih kriterija za procjenu pristupačnosti i usredotočenosti na potrebe osoba s fizičkim oštećenjima nauštrb drugih osoba s invaliditetom.

Važan čimbenik povećanja pristupačnosti jest osiguravanje odgovarajućih uvjeta. Premda izborni zakonodavstvo u većini država članica EU-a nalaže da osobama s invaliditetom treba biti dostupna pomoć pri glasovanju, u nekim je državama ta pomoć dostupna samo osobama s fizičkim ili osjetilnim oštećenjima. Štoviše, osobe s invaliditetom nisu uvijek u mogućnosti samostalno odabrati pomagača po vlastitoj želji.

Uključenost u izborne postupke ovisi o pristupu informacijama, obično putem radija, televizije i interneta, te ispisanim materijalima. Kao i u slučaju fizičkog okruženja, mnoge su države članice EU-a uspostavile pravne zahtjeve u pogledu pristupačnosti za pružatelje informacija putem interneta i medija, premda se

Prikaz 2.: Navodi li se na portalu koji osigurava upute za glasovanje i informacije o kandidatima podatak da on zadovoljava norme o pristupačnosti (po državama članicama EU-a)?

Izvor: FRA, 2014.

u velikom broju slučajeva ti zahtjevi primjenjuju samo na javne pružatelje informacija. Međutim, postojeći podaci u praksi pokazuju da mediji koji prenose sadržaje u vezi s izborima u velikoj mjeri ostaju nepristupačni osobama s invaliditetom. U većini država članica na službenim internetskim stranicama koje osiguravaju upute za glasovanje i informacije o kandidatima ne navodi se da one zadovoljavaju norme o pristupačnosti internetskih sadržaja u skladu sa smjernicama za osiguravanje pristupačnosti internetskih sadržaja (WCAG) 2.0 AA⁶ Konzorcija za World Wide Web, iako je većina njih poduzela mjere za veću pristupačnost tim informacijama. Premda se povećala dostupnost podnaslova koji omogućuju da televizijski programi koji pružaju informacije u vezi s izborima budu pristupačniji mnogim osobama s oštećenjem sluha, dostupnost zvučnih opisa ili nacionalnog znakovnog jezika nije toliko raširena.

Važno je da političke stranke, koje su primarna sredstva putem kojih se donosi politika na svim razinama vlasti, omogućuju pristupačnost materijala iz svojih kampanja osobama s invaliditetom. U polovici država članica EU-a prepoznati su primjeri stranačkih akata u pristupačnim formatima, no uz nedostatak sustavne primjene takve prakse, a u mnogim su državama članicama samo jedna ili dvije stranke osigurale informacije u pristupačnim formatima, pri čemu često samo u formatu koji je prikladan za određene vrste invaliditeta. Značajno je također reći da su obveze sveeuropskih političkih stranaka u vezi s izradom materijala za kampanje za izbore za Europski parlament u 2014. u velikoj mjeri bile rezultat kampanja organizacija osoba s invaliditetom (kojima se zagovarala veća pristupačnost izbora).

Mišljenja

Premda su mnoge države članice EU-a uspostavile zakonske norme o pristupačnosti, onemogućeno je mjerenje pristupačnosti okruženja, i to zbog nepostojanja zajedničkih kriterija EU-a koji bi utvrđivali što zgradu čini pristupačnom. Kako bi ispunjavale svoje dužnosti u skladu s člankom 9. stavkom 2. točkom (a) CRPD-a, države potpisnice, i EU i države članice, trebaju razviti, službeno oglasiti i pratiti provedbu minimalnih normi i smjernica za pristupačnost prostorija i službi koje su otvorene ili osigurane za javnost, uključujući zgrade javnih tijela. Ti kriteriji trebaju obuhvaćati potrebe za pristupačnost svih osoba s invaliditetom, a ne samo onih s tjelesnim oštećenjima. Europska komisija nastavlja podupirati i dopunjavati nacionalne aktivnosti, uključujući u okviru druge faze mandata za standardizaciju M/420, u pogledu pristupačnosti fizičkog okruženja.

U slučaju kada osobe s invaliditetom zahtijevaju pomoć pri glasovanju, zakon im treba osigurati da im tu pomoć pruži osoba prema njihovu izboru. Takva pomoć treba biti dostupna svim osobama s invaliditetom na njihov zahtjev.

Države članice EU-a trebaju poticati pružatelje medijskih sadržaja da povećaju pristupačnost svojih sadržaja. Internetske stranice trebaju biti izrađene u skladu s normom EU-a o pristupačnosti EN 301549, a medijski se sadržaji mogu učiniti pristupačnijima putem podnaslova, tumačenja znakovnim jezikom i zvučnih opisa, po mogućnosti u skladu sa standardima EU-a. Kako bi to postigle, države članice mogu razmotriti mogućnost jačanja pravnih i političkih mjera u pogledu pristupačnosti medija, primjerice uspostavljanjem mjerljivih ciljeva u pogledu pristupačnosti i povećanjem opsega postojećeg zakonodavstva tako da ono ne obuhvaća samo javne nego i privatne pružatelje medijskih sadržaja. Europska unija može olakšati taj postupak potporom provedbe Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama kojom se države članice stimulira na poticanje pružatelja medijskih usluga da osiguraju veću pristupačnost svojih usluga osobama s oštećenjem vida ili sluha.

Komunikacijski materijali koji pružaju upute za glasovanje i informacije o kandidatima u predizborno vrijeme trebaju osiguravati jasna objašnjenja na jednostavnom jeziku te trebaju biti lako dostupni u različitim formatima. Države članice također trebaju osigurati dostupnost financijskih sredstava za osiguravanje pristupačnih informacija tijekom izbornog postupka.

Političke stranke trebaju osigurati dostupnost svojih akata i drugih materijala za kampanju u alternativnim formatima koji zadovoljavaju potrebe osoba s različitim vrstama invaliditeta, uključujući lako čitljive formate, videomaterijale s podnaslovima ili tumačenjem na znakovnom jeziku, Brailleovo pismo i velike ispise. Političke stranke mogu povećati mogućnost osoba s invaliditetom da sudjeluju u njihovim aktivnostima i poduzimanjem koraka kojima bi svoje događaje učinile pristupačnijima, primjerice provjerom pristupačnosti sastajališta i osiguravanjem tumačenja na znakovnom jeziku.

6 Konzorcij za World Wide Web (W3C) (2008.), Smjernice za osiguravanje pristupačnosti internetskih sadržaja (WCAG) 2.0, Preporuke W3C-a, 11. prosinca 2008., dostupno na: www.w3.org/TR/2008/REC-WCAG20-20081211.

Proširivanje mogućnosti sudjelovanja u političkom životu

Aktivna uključenost osoba s invaliditetom, uključujući putem predstavničkih organizacija, u razvoj politike i donošenje zakona još nije formalizirana kao zahtjev niti uspostavljena u praksi u svim državama članicama EU-a. Štoviše, postoji tek mali broj informacija o broju izabраниh dužnosnika koji su prepoznati kao osobe s invaliditetom.

Istraživanjem se također ispituju mogućnosti dane osobama s invaliditetom i njihovim predstavničkim organizacijama u pogledu šireg sudjelovanja u političkom životu, koje nadilazi tek mogućnost glasanja i sudjelovanja na izborima.

U skladu s CRPD-om, postoji obveza da se osobe s invaliditetom približe savjetuje te da ih se aktivno

uključiti, također putem njihovih predstavničkih organizacija, u razvoj politike i donošenje zakona, međutim to još nije formalizirano kao zahtjev ili sustavna praksa u svim državama članicama EU-a. Analiza pokazuje da javna tijela sve više savjetuju i uključuju organizacije osoba s invaliditetom prilikom poduzimanja koraka u vezi s provedbom CRPD-a, što je obećavajuća praksa diljem Europe koju treba proširiti i dalje produbiti. Postoji mnogo prostora za uključivanje organizacija osoba s invaliditetom u ocjenjivanje i rješavanje izazova istaknutih u ovom izvješću.

Važan pokazatelj mogućnosti osoba s invaliditetom da sudjeluju u javnom životu jest broj osoba s invaliditetom koje su izabrane na javne dužnosti. Međutim, istraživanje pokazuje da postoji nedostatak jasnih dokaza o tome do koje su mjere osobe s invaliditetom bile u mogućnosti iskoristiti mogućnost da budu izabrane u Europski parlament, nacionalne parlamente ili općinske vlasti.

Mišljenja

Države članice EU-a i institucije EU-a trebaju približe uključivati osobe s invaliditetom, uključujući putem njihovih predstavničkih organizacija, u postupke donošenja odluka o pitanjima koja se odnose na osobe s invaliditetom. U tu svrhu, države članice i institucije EU-a trebaju ojačati postojeće mehanizme za uključivanje organizacija osoba s invaliditetom, uključujući putem uspostave savjetodavnih ili konzultantskih tijela. To treba uključivati širok raspon organizacija osoba s invaliditetom, koje predstavljaju različite skupine osoba s invaliditetom. Predstavnici osoba s invaliditetom trebaju biti punopravni članovi takvih tijela, na osnovi ravnopravnosti s ostalima, te im treba osigurati potrebna sredstva na način da im se pruži potpora za sudjelovanje na smislen način a da se pritom ne ugrožava njihovu neovisnost.

Države članice EU-a i institucije EU-a trebaju osigurati jasno i široko rasprostranjeno javno objavljivanje mogućnosti sudjelovanja u postupcima savjetovanja o razvoju prava i politike koji utječu na osobe s invaliditetom, i to u okviru pristupačnih komunikacijskih aktivnosti. Države članice trebaju osigurati da organizacije osoba s invaliditetom mogu osigurati materijale u alternativnim formatima kao što su Brailleovo pismo ili lako čitljivi formati. Javna saslušanja i sastanke odbora na kojima se raspravlja o predloženim zakonima treba učiniti pristupačnima, i to, primjerice, uklanjanjem fizičkih prepreka i osiguravanjem tumača znakovnog jezika.

Države članice EU-a trebaju razmotriti programe koji bi osiguravali da kandidati ili mogući kandidati imaju iste mogućnosti za izbor na izabranu dužnost kao i ostali. To može uključivati financijsku i drugu potporu u obliku dodatnih sredstava koje bi osobe s invaliditetom mogle trebati radi učinkovite kampanje, kao i poduzimanje koraka za uklanjanje fizičkih i drugih prepreka koje priječe pristup zgradama u kojima se odvijaju političke aktivnosti. Nakon njihova izbora, izabranim dužnosnicima s invaliditetom trebaju biti osigurani zahtijevani odgovarajući uvjeti koji će im omogućivati da svoje dužnosti obavljaju na temelju ravnopravnosti s ostalima.

Odgovarajući uvjeti prilagođeni potrebama konkretnog pojedinca mogu biti potrebni čak i u pristupačnom okruženju. Osiguravanje takvih uvjeta zahtijeva prikupljanje informacija o potrebama izabраниh dužnosnika. Prikupljanje takvih informacija, međutim, mora biti usklađeno sa zakonski uspostavljenim mjerama zaštite kako bi se osigurala povjerljivost podataka te kako bi se poštovala privatnost osoba s invaliditetom.

Povećavanje svijesti o pravu na političko sudjelovanje osoba s invaliditetom

FRA-ina i ANED-ova analiza ukazuje na nedostatak napora u podizanju svijesti i obuci važnih sudionika, kao što su izborni službenici, političke stranke, javna tijela i pružatelji medijskih sadržaja, o tome kako ostvariti pravo osoba s invaliditetom na političko sudjelovanje. Osim toga, potrebno je ojačati kapacitete važnih sudionika za zadovoljenje potreba osoba s invaliditetom.

Kako bi se osiguralo ostvarenje prava u praksi, potrebna je dobra informiranost javnih službenika i drugog ključnog osoblja o općenitoj jednakosti osoba s invaliditetom te o ključnim načelima CRPD-a, kao što je načelo pristupačnosti i dužnost osiguravanja odgovarajućih uvjeta. Podaci pokazuju da pravo samo jedne države članice EU-a zahtijeva obuku za izborne dužnosnike koja obuhvaća primjenu načela nediskriminacije na temelju invaliditeta, pristupačnosti i odgovarajućih uvjeta. Organizacije osoba s invaliditetom igraju veliku ulogu u podizanju svijesti o pravima osoba s invaliditetom među javnim tijelima i mogu nastaviti s takvim aktivnostima u okviru daljnjeg razvoja mehanizama savjetovanja na svim razinama vlasti.

Važnost podizanja svijesti nije ograničena na javna tijela i druge sudionike izbora. Ključno je također to da same osobe s invaliditetom budu upoznate sa svojim pravom na glasovanje i sudjelovanje u političkom životu, a posebno one s težim oštećenjima, koje su često u najvećoj mjeri isključene iz političkog života. Nakon što se upoznaju s tim pravima, osobe s invaliditetom mogu djelotvornije prepoznati prakse i postupke koji im onemogućuju ostvarivanje njihovih prava.

Uz podizanje svijesti, važna je aktivnost i jačanje kapaciteta važnih sudionika za zadovoljenje potreba glasača s invaliditetom. Podaci o pristupačnosti informacija i materijala za kampanje upućuju na to da je potrebno povećati kapacitete političkih stranaka i medijskih organizacija u pogledu osiguravanja veće pristupačnosti njihovih materijala i sadržaja. Slično tome, nepristupačnost biračkih mjesta i zgrada javnih tijela upućuje na potrebu povećanja kapaciteta odgovarajućih javnih tijela u pogledu provjere provedbe propisa o pristupačnosti zgrada te razvoja detaljnih i standardiziranih smjernica za procjenu pristupačnosti zgrada u praksi.

Mišljenja

Države članice EU-a trebaju poduzeti konkretne mjere s ciljem razvoja kapaciteta javnih tijela u pogledu učinkovite provedbe propisa o pristupačnosti zgrada, i to osiguravanjem dodjele odgovarajućih sredstava tijelima nadležnima za osiguravanje usklađenosti sa zahtjevima u pogledu pristupačnosti. Europska komisija treba osigurati pomoć u tom postupku, i to daljnjim podupiranjem razvoja standardiziranih smjernica EU-a za procjenu pristupačnosti zgrada, vodeći računa o potrebama svih osoba s invaliditetom.

Države članice trebaju osigurati pružanje sveobuhvatne obuke o primjeni načela nediskriminacije na temelju invaliditeta, pristupačnosti i odgovarajućih uvjeta izbornim tijelima te dužnosnicima nadležnima za nadzor izbora na lokalnoj razini. Obuka također treba obuhvaćati odgovarajuće nacionalne zakonske odredbe o osiguravanju pomoći osobama s invaliditetom tijekom glasanja te postupke za podnošenje zahtjeva za pružanje pomoći ili potpore. Kako bi se osiguralo da obuka obuhvaća prepreke koje su iskusi osobe s invaliditetom, u njezino osmišljavanje i provedbu trebaju biti uključene organizacije osoba s invaliditetom, uključujući putem zajedničkih inicijativa izbornih tijela i tih organizacija.

Države članice trebaju poduzimati aktivnosti kojima bi se među osobama s invaliditetom povećala svijest o izbornom postupku. To se može postići u okviru projekata za obrazovanje stanovništva kako bi se osobe s invaliditetom educiralo o njihovim političkim pravima, kao i kroz razvoj samozastupajućih skupina. Aktivnosti podizanja svijesti također trebaju obuhvaćati institucije s dugotrajnim boravkom u kojima žive osobe s invaliditetom.

Kako bi se povećali kapaciteti političkih stranaka i medijskih organizacija u pogledu osiguravanja pristupačnosti njihovih materijala i sadržaja za osobe s invaliditetom, države članice mogu zajedno s organizacijama osoba s invaliditetom razviti praktične smjernice o tome kako izraditi pristupačne akte, komunikacijske materijale i emisije.

Prikupljanje podataka radi mjerenja političkog sudjelovanja osoba s invaliditetom

Istraživanje se temeljilo na postojećim podacima prikupljenima iz javno dostupnih izvora u 28 država članica EU-a. Postupak prikupljanja podataka te analiza otkrili su tri ključna problema:

- nepostojanje sustavnog prikupljanja podataka,
- nepostojanje standarda i smjernica za mjerenje pristupačnosti, a posebno na način koji bi omogućio dobivanje usporedivih rezultata diljem EU-a,
- važnost sagledavanja postojećih metodologija za prikupljanje iskustava osoba s invaliditetom.

Ukupno gledajući, istraživanje je pokazalo da još nije moguće točno procijeniti opseg političkog sudjelovanja osoba s invaliditetom u EU-u, i to zbog nedostatka pouzdanih i usporedivih podataka. Na razini država članica ili razini EU-a prikupljeno je malo sustavnih podataka o iskustvima osoba s invaliditetom u pogledu sudjelovanja u izborima.

Čak i kada su takvi podaci dostupni, nepostojanje zajedničkog shvaćanja invalidnosti i usklađenih standarda EU-a za procjenu pristupačnosti otežava uspoređivanje podataka po zemljama. Često se postojeći podaci odnose na osobe s fizičkim oštećenjima, koji ne uključuju ostale osobe s invaliditetom, suočene s manje vidljivim preprekama koje im onemogućuju političko sudjelovanje.

Prikupljanje pouzdanih i točnih statističkih podataka o iskustvima osoba s invaliditetom predstavlja izazov. *De facto* isključenost određenih osoba s invaliditetom, primjerice osoba koje žive u institucijama ili osoba koje ne komuniciraju verbalno, iz istraživanja koja se trenutačno provode, upućuje na potrebu unapređenja postojećih metodoloških alata te osiguranje odgovarajućih resursa koji bi osigurali točno i pouzdano prikupljanje njihova iskustva ciljanim, razvrstanim i usporedivim podacima. Globalne napore s tim ciljem već su poduzeli Washingtonska skupina za statističke podatke o invalidnosti, u kojoj između ostalih sudjeluju FRA, Europska komisija i Eurostat na razini EU-a. FRA će i dalje, zajedno s Europskom komisijom, ANED-om i važnim sudionicima, podupirati poboljšanje postupka prikupljanja odgovarajućih podataka.

Mišljenja

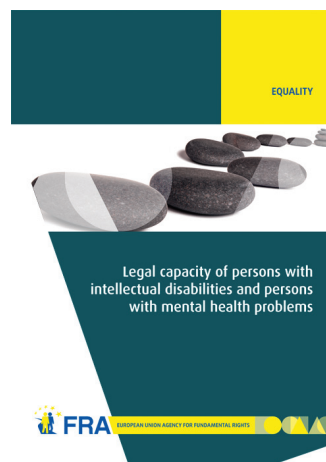
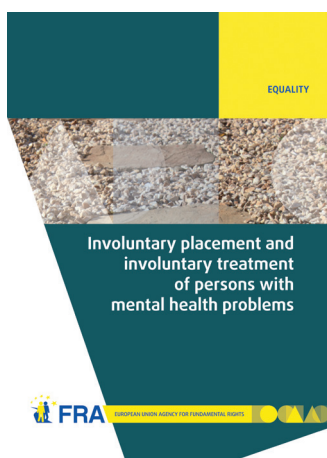
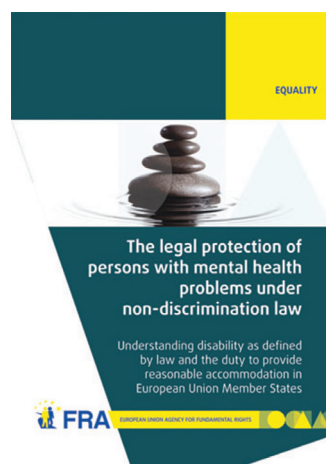
Kako bi ispunjavale svoje dužnosti u skladu s člankom 31. CRPD-a, EU i države članice trebaju poduzeti korake s ciljem prikupljanja odgovarajućih informacija, uključujući statističke i istraživačke podatke, kako bi se omogućilo formuliranje i provedba politike radi ostvarivanja zahtjeva iz odredaba konvencije o političkom sudjelovanju.

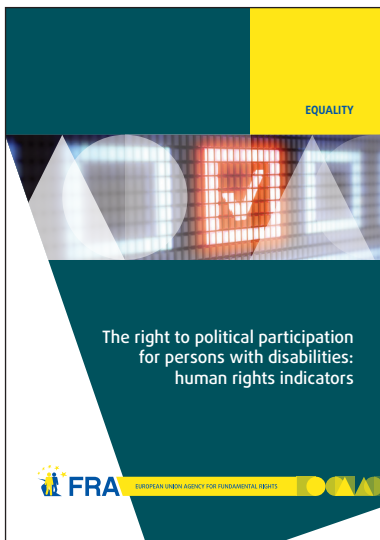
S obzirom na mjere istaknute u Europskoj strategiji za invalidnost za razdoblje 2010. – 2020. te na zadani cilj u pogledu socijalne uključenosti iz strategije Europa 2020., Europska komisija treba raditi na usklađivanju informacija o invalidnosti koje su prikupljene u okviru društvenih istraživanja EU-a (statističko istraživanje EU-a o prihodu i uvjetima života, istraživanje o radnoj snazi putem ad hoc modula, europsko istraživanje zdravlja u obliku intervjua), uz redovito prikupljanje usporedivih podataka o preprekama socijalnoj uključenosti za osobe s invaliditetom, uključujući o preprekama za političko sudjelovanje.

Kako bi se osigurala usporedivost podataka diljem EU-a, institucije EU-a i države članice mogle bi zajedno raditi na razvoju zajednički usuglašenih smjernica za mjerenje ostvarivanja temeljnih prava kod osoba s invaliditetom. Ti se napori mogu početi daljnjim razvojem zajedničkih smjernica za mjerenje pristupačnosti.

Institucije EU-a koje su ovlaštene za prikupljanje podataka trebaju podupirati i nadopunjavati napore država članica u prikupljanju statističkih podataka i podataka o preprekama koje osobama s invaliditetom onemogućuju potpuno sudjelovanje u političkom i javnom životu. To treba uključivati daljnji razvoj i provedbu metodologija za prikupljanje podataka, koje uključuju sve osobe s invaliditetom, uključujući one s težim oštećenjima.

Ovih pet izvješća Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) sadrži dodatnu analizu pitanja o pravima osoba s invaliditetom.

Mogućnost sudjelovanja u političkom životu, bilo kandidiranjem za izbornu dužnost, priključivanjem političkoj stranci ili praćenjem političkih vijesti u medijima, temelj je života u demokratskom društvu. U izvješću je provedena analiza podataka o opsegu političkog sudjelovanja osoba s invaliditetom koje su prikupili Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) i Akademska mreža europskih stručnjaka za invaliditet (ANED) na području 28 država članica Europske unije (EU-a). Pokazatelji u vezi s ljudskim pravima predstavljeni u ovom izvješću upućuju na to da pravne i administrativne prepreke, nepristupačnost postupaka i informacija te nedostatak svijesti o političkim pravima mogu osobama s invaliditetom uskratiti mogućnost sudjelovanja u političkom životu njihovih zajednica. Istraživanje također otkriva da postoji nedostatak pouzdanih i usporedivih podataka o iskustvima osoba s invaliditetom u pogledu sudjelovanja u izborima u EU-u. Od ključne je važnosti što je prije moguće riješiti ove izazove kako bi se povećao legitimitet javnih institucija te kako bi se stvorila jednakija i uključivija društva u kojima u potpunosti mogu sudjelovati svi njihovi članovi.

Dodatne informacije:

Potpuno FRA-ino izvješće *Pravo na političko sudjelovanje osoba s invaliditetom: pokazatelji u vezi s ljudskim pravima* dostupno je na: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/indicators-political-participation-persons-disabilities>

Pregled FRA-inih aktivnosti o pravima osoba s invaliditetom dostupan je na: <http://fra.europa.eu/en/theme/people-disabilities>

Ured za publikacije

FRA – AGENCIJA EUROPSKE UNIJE ZA TEMELJNA PRAVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Beč – Austrija
Tel. +43 158030-0 – Faks +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

© Agencija Europske unije za temeljna prava, 2014.
Fotografija: © Shutterstock

TK-01-14-329-HR-C
doi:10.2811/71863